

on kuitenkin oudon museaalista jopa oppihistoriaa käsittelevässä teoksessa. Langien alkuperäistä tekstiä olisi voinut käyttää pohjana muunkinlaisille kriittisille pohdinnoille, sillä onhan mediaorkestraatioiden poliittinen merkitys koko ajan vahvistunut, eikä yksistään Yhdysvalloissa.

Harold Innis ja hänen klassikkotekstinsä *The Bias of Communication* (1951) saa syvällisemmän kohtelun Menahem Blondheimilta. Hän problematisoi huolellisesti Innisistä esitettyjä standardinäkemymiä, erityisesti usein toistettua syytöstä teknologisesta determinismistä. Blondheim argumentoi vakuuttavasti sen puolesta, että Innis ymmärsi (viestintä)teknologisen aika-tila -vinoutuman kaksoisuspuoleena, jossa teknologia ja sitä ympäröivät kulttuuri määrittivät toisiaan dialektisesti. Blondheimin mukaan Innisin sivilisaatiohistoriallisen näkökulman eräänä ajatuksena oli se, että tehokkaasti tilaa kontrolloiva yhteiskuntajärjestelmä tulee helposti haavoittuvaiseksi ajallisen jatkuvuuden osalta. Kun järjestelmä tulee tietoiseksi tästä vaarasta, se on taipuvainen investoimaan resursseja sellaisen viestintäteknologian kehittämiseen, joka vinoutuu ajallisen säilytyksen suuntaan. Näin ollen viestintäteknologia ei määritä historiankulkua mitenkään yksiselitteisesti Innisin ajattelussa, mitä Blondheim perustelee muillakin tavoin.

Tunnettu mediateknologiateoreetikko Joshua Meyrowitz käsittelee omassa tekstissään Marshall McLuhanin vastaanottoa amerikkalaisessa akatemiassa. Artikkelin kertomus kohdehenkilönsä noususta, tuhosta ja ylösnousemuksesta. Meyrowitzin motiivina on ärtymys McLuhania vastaan vuosikymmenien kuluessa esitetystä kritiikistä, joka on hänen mukaansa osunut pääasiassa kohteensa ohi. Toisin kuin Innisiä tarkastellut Blondheim, Meyrowitz ei edes yritä kiistää McLuhanin teknologiadeterminismiä, vaan pyrkii kääntämään sen tämän eduksi. Argumenttina on se, että uusi tietokonepohjainen viestintäteknologia on toteuttanut McLuhanin ennustukset vuorovaikutteisuudesta, tilan ja ajan esteiden katoamisesta, median tuotamasta uudesta aistimellisuudesta ja lukuisista muista muutoksista entistäkin selvemmin. Jopa McLuhanin

hyperbolisen kirjoitustyyliin nähdään nyt ennakoineen hypertekstin logiikkaa. Kirjoittajan kantana on se, että historia on kiistattomasti vahvistanut McLuhanin aseman viestintätutkimuksen kaanonissa. Sen veran haltioituneesti Meyrowitz juhlii McLuhanin arvonalautusta, että mieleen hiipii kysymys viestinnän ja yhteiskuntajärjestelmän välisestä dynamiikasta, joka ei ole kaikesta teknologisestä kehityksestä huolimatta poistunut. Onko globalisaation ”ydin” tosiaan tilan ja ajan katoamisessa, kuten Meyrowitz väittää, vai onko prosessissa pikemminkin kyse neoliberalistisen talousajattelun ylivallasta, joka kyseenalaistaa teknoptimismin itsestäänselvyden?

Brittiläinen kulttuurintutkimus -otsikon alle on kokoelmassa sijoitettu kolme artikkelia. Näistä kaksi ensimmäistä tarkastelee tutkimussuuntauksen keulahahmojen (Raymond Williams, Stuart Hall) klassisia töitä ilman sen suurempia problematisointeja. Kokoelma päättyy Yosefa Loshitzkyn pohdintoihin Laura Mulveyn *Screen*-artikkelista *Visual Pleasure and the Narrative Cinema* (1975), joka on feministisen elokuvateorian perustekstejä. Kirjoittaja ei käsittele paljoakaan Mulveyn alkuperäisiä ajatuksia, vaan tarkastelee yleisemmin freudilaisen psykoanalyttisen teorian heikentynyttä asemaa feministisessä elokuvatuotkimuksessa. Vaikka Loshitzky näkee ongelmallisena psykoanalyttisen teorian universaalit väitteet, pitää hän kuitenkin tappiona sitä, jos kysymystä tiedostamattomasta ei voida yhdistää kulttuurintutkimuksen kulttuurispeifeihin lähestymistapoihin.

Canonic Texts in Media Research ei tuota minkäänasteista autoritaativista kokonaisnäkemystä mediatutkimuksen klassikkoteksteistä, mihin on tuskin edes pyrittykään. Tekijöiden ilmeisenä tarkoituksena on ollut ylläpitää kiinnostusta eri suuntausten ajattelua stimuloiviin puoliin, joita valotetaan melko erityyppisten kommentaarien kautta. Teosta ei voi suositella oppihistorian peruskurssimateriaaliksi, sillä monet artikkeleista eivät perehdytään kohteeseensa vaan toimivat perusteena kirjoittajien omille näkökulmille. Teoksen toimittajista johtuva, tietyllä tavoin amerikkalaisittain painottunut näkökulma

supistaa myös sen soveltuvuutta laajemmaksi kartoitukseksi. Siinä määrin moniulotteisesti ja totuttuja näkemyksiä kyseenalaistaen teos kuitenkin joukkoviestinnän tutkimuksen joitakin klassikkotekstejä esittelee, että eräs seikka tulee implisiittisesti sanotuksi: oppiala kaipaa edelleen historiansa reflektointia, joka voi palvella myös nykyisestä mediamaisemasta esitettyjen näkemysten syventämistä.

MARKO AMPUJA

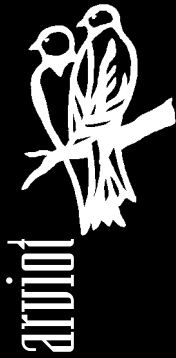
Tosi-tv:n toinen todellisuus

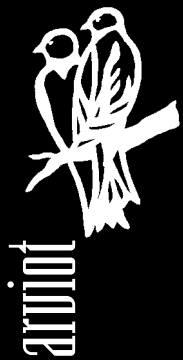
**Annette Hill:
REALITY TV: AUDIENCES
AND POPULAR FACTUAL
TELEVISION.**

Routledge: London & New York.
231 s.

Westminsterin yliopiston professori Annette Hill on hiljan tehnyt tv-tutkijoille kaksi suurta palvelusta. Viime vuonna hän toimitti Stuart Allenin kanssa megakatsauksen televisiotutkimuksen lähistoriaan ja nykytilaan (*The Television Studies Reader*, vrt. *Tiedotustutkimus* 3/2004). Juuri ilmestyneessä kirjassaan *Reality TV: Audiences and popular factual television* hän tarttuu tv-kentän kuumimpaan aiheeseen, todellisuustelevision.

1990-luvun viimeisinä vuosina alkanut tosi-tv-buumi on jo ennättänyt saada useitakin selittäjiä, muun muassa Jon Doveyn kirjan *Freakshow: First Person Media and Factual Television*, Mark Andrejevicin *Reality TV: The Work of Being Watched* sekä tuoreen, Su Holmesin ja Deborah Jermynin toimittaman artikkelikokoelman *Understanding Reality Television*. Kun edelliset tarjoavat kovin kiinnostavia, mutta lähinnä laadulliseen tekstianalysiin perustuvia tulkintoja ja todellisuustelevision muodoista ja merkityksistä, Hill on tarttunut aiheeseen katsojien näkökulmasta. Kirja perustuu vuosina 2000–2001 toteutettuun monimenetelmäiseen tutkimushankkeeseen, jossa kerättiin aineistoa niin kyselyillä kuin puolistrukturoiduilla fokus- ja teemahaastatteluiluillakin. Taustaksi Hill

kartoitti lisäksi todellisuusteleviisiohjelmien ohjelmistosijoittelua sekä haastatteli ohjelmantekijöitä.

Hill rakentaa kirjan juonen huolella. Ensin hän kartoittaa tosi-tv:n historiaa ja buumin syitä: Britanniassa asiaa edesauttoi erityisesti BBC, joka pyrki kiihtyvässä kilpailutilanteessa houkuttelemaan katsojia kevennetyllä dokumenttiohjelmistolla. Hill myös uskaltautuu mahdollittamaan eli määrittelemään tosi-tv:n muotoja. Hän rinnastaa kiinnostavasti mediateollisuuden eli eri tv-kanavien luokittelut, eri mediatutkijoiden määritelmät ja toisaalta aineistosta nousseet yleisöjen tulkinnat. Kirjan ydin on kuitenkin katsojien "tosi-tv-suhteen" laajemmasta kuvauksesta: Hill käsittelee muun muassa autenttisuuden kokemista, oppimista sekä yleisöjen etiikkakäsityksiä.

Vaikka tosi-tv ei kiinnostaisi, kannattaa kirjaan tutustua ihan jo siksi, että Hill on onnistunut tuottamaan tutkimushankkeestaan esimerkillisen "raportin". Laaja empiria, sen oiva kontekstualisointi ja Hillin kirjoitustapa vievät lukijan mukaan tutkimusmatkalle tosi-tv:n yleisöjen maailmaan. Tärkeintä kirjassa on kuitenkin sen aihe: katsojat. Yleisötutkimus ei liene trendikästä, tai se on niin vaivalloista, kallista ja pitkäjänteistä toteuttaa, että se jää useimmiten mediailmioiden tarkastelussa uupumaan. Kun Hill esimerkiksi ravistelee moralistisimpia tosi-tv-kauhisteluja kuvaamalla, miten selkeitä eettisiä arvioita katsojat tekevätään, tulee mieleen kuinka paljon saatammekaan menettää aina, kun yleisöjen näkökulmat eivät ole läsnä.

MINNA ASLAMA

Nuoret ja katastrofiuutiset

**Soilikki Vettenranta:
DE UNGE OG
KATASTROFENYHETER.**

Oslo: Abstrakt forlag 2005. 134 s.

Norjalaistunut suomalaissyntyinen toimittaja ja tutkija Soilikki Vettenranta on ennenkin tutkinut katastrofiuutisointia ja sen vastaanot-

toa. Hänen väitöskirjansa vuodelta 1998 käsitteli Tshernobylin ydinvoimalaonnettomuutta. Tällä kertaa hän on tarttunut aiheeseen, jonka ajankohtaisuutta hän ei voinut täysin aavistaa aloittaessaan: nuorten ja lasten kykyyn vastaanottaa ja käsitellä katastrofiuutisia. Vettenrannan tutkimus valmistui vuonna 2003, ja nyt arvioitava kirja on tutkimusraportin laajennettu versio. Kirja on hyvä johdatus aiheeseen nuoret ja mediäväkivalta. Soilikki Vettenranta toimii Norjan teknis-luonnontieteellisen yliopiston (Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet / NTNU, Pedagogisk institutt) mediapedagogiikan apulaisprofessorina Trondheimissa.

Vettenranta keräsi aineistonsa haastattelemalla 14–19-vuotiaita nuoria Sør-Trøndelagissa, Norjassa. Jokainen nuori sai ensin katsella viiden tv-uutisen koosteen, jossa oli katastrofi- ja onnettomuus uutisia omasta maasta ja maailmalta. Mukaan oli valittu New Yorkin WTC-terrori-isku, palestiinalaisen lapsen kuoleminen ampumisvälikohtauksessa, nählähätäuutinen Etiopiasta ja kaksi lapsiin kohdistunutta väkivaltauutista Norjasta. Sen jälkeen kun nuori oli katsonut uutiskoosteen, tutkija haastatteli hänet. Videonkatselutilanne ja haastattelu videoitiin, ja tutkija oli mukana observoimassa koko tilanteen ajan. Haastateltavia oli yhteensä 10.

Tutkimuksen lähestymistapa oli fenomenologinen, ymmärtävä. Nuorten haastattelujen kykyyn havainnoida, vastaanottaa ja pohtia uutisia luotettiin ja heitä pidettiin aktiivisina uutisten katselijoina ja lukijoina eikä passiivisena yleisönä. Tutkimuksen eettistä perustaa pohdittiin etukäteen tarkkaan. Nuorten vanhemmilta kysyttiin lupa tutkimukseen, ja nuorilla oli mahdollisuus vetäytyä pois tutkimuksesta sen kaikissa vaiheissa.

Vettenrannan mukaan mediäväkivaltaa on tutkittu paljon, mutta suuri osa tutkimuksesta keskittyy fiktiiviseen väkivaltaan ja sen mahdollisiin seurauksiin. Väite pitänee paikkansa. Lapset ja nuoret seuraavat kuitenkin paljon uutisia. Lapset katsovat uutisia aikuisten mukana, kun taas nuoria innostetaan koulussa seuraamaan aktiivisesti uutisia ja ajankohtaisohjelmia. Sa-

manaikaisesti uutisten on todettu viihteellistyneen. Väkivalta- ja onnettomuus uutiset ovat saaneet yhä enemmän tilaa journalismissa, kuten Kari Koljonen ja Risto Kunelius vuoden 2005 *Journalismikritiikin vuosikirjassa* toteavat (s. 55). Journalismi on myös henkilöitynyt. Katastrofiuutisillekin halutaan antaa kasvot: ne ovat uhrien tai surevien omaisten kasvot.

Norjalaisnuoret olivat sitä mieltä, että katastrofiuutiset järkyttävät heitä enemmän kuin fiktiivinen väkivalta elokuvissa ja TV-sarjoissa. He tunsivat suurta voimattomuutta maailman tapahtumien edessä eivätkä oikein jaksaneet uskoa, että heidän oma toimintansa voisi mitenkään auttaa katastrofien uhreja maailmalla. Osa heistä oli kuitenkin osallistunut keräyksiin ja jopa ollut itse järjestämässä keräystoimintaa.

Kaikkein eniten nuoria järkytti uutinen omassa maassa tapahtuneesta kahden pienen tytön murhasta ja raiskauksesta. Tv-uutisissa näytettiin kuvaa uhrien muistotilaisuudesta ja hautajaisista. Lähikuvat surevista koulukavereista ja perheenjäsenistä vaikuttivat vahvasti nuoriin, vaikka uutinen oli heille ennestään tuttu. Maantieteellisellä ja kulttuurisella läheisyydellä on merkitystä sille, mitä uutiset merkitsevät meille. On helpompi samaistua onnettomuuden uhreihin, jotka ovat samannäköisiä ja elävät samantapaista elämää kuin me itse. "Onnettomuus olisi voinut sattua minulle/perheelleni" - tai "voisin olla murhaajan seuraava uhri" -tyyppiset lausunnot ovat tavallisia lasten ja nuorten haastattelututkimuksissa, Vettenranta toteaa. Samaistumisen mahdollisuus lisää nuorissa ahdistusta ja lapsissa pelkoa.

Faktaa ja fiktiota sekoitetaan nykyään surutta tv-ohjelmissa. Draamadokumentit ja *Poliisi-tv:n* kaltaiset todellisten rikosten dramatisoinnit voivat hämärtää faktan ja fiktion rajaa. Nuoret erottavat todennäköisesti poliisisarjan ja *Poliisi-tv:n*, mutta vielä 10–12-vuotiaille lapsille, jos he sattumoisin näkevät näitä ohjelmia, ne voivat olla yhtä todellisia – tai epätodellisia. Myös norjalaistutkimuksen mukaan draamadokumenttien tapaiset genresekoitukset voivat saada lapset hämmentyneiksi ja jopa pelokkaiksi.